

Laatst aangepast: 10 februari 2015

DE BOOM VAN DE KENNIS VAN GOED EN KWAAD

Dr. R. Dean Anderson, v.d.m.

In de hof van het paradijs plantte de HERE twee bijzondere bomen, de boom van het leven en de boom van de kennis van goed en kwaad.¹ De tweede boom zal hier onze aandacht vragen. Deze boom doet allerlei vragen in ons opkomen. Wat doet hij daar in het paradijs, een plaats ongestoord door de zonde? Moet er in de volkomenheid van de schepping een boom zijn, die werkelijk het kwaad (zij het tezamen met het “goede”) vertegenwoordigt? En is de plaatsing van zo’n boom zuiver om die eerste mensen op de proef te stellen? Had hij slechts zo’n negatieve functie?

Een mogelijk antwoord op deze vragen, en op andere vragen die hiermee te maken hebben, wil ik in het volgende aanbieden. Het zijn vooralsnog “gedachten”, dat wil zeggen, geen afgerond wetenschappelijk onderzoek, maar een poging om een en ander, zij het deels wat speculatief, een mogelijke verklaring te geven.

Een en ander bij deze gedachtegang hangt nauw met elkaar samen. Laat mij beginnen met de betekenis van de naam van deze boom. Hij heet de boom “van de kennis van goed en kwaad”. Wanneer de boom zuiver als een beproeving van Adam en Eva beschouwd wordt, ligt het voor de hand om de naam te doen slaan op deze beproeving. De uitslag ervan zal de “kennis” leveren over de vraag of Adam en Eva “goed” dan wel “kwaad” handelen. En toch biedt het Hebreeuws een andere mogelijkheid. Sowieso mag duidelijk zijn dat deze “kennis” geen intellectuele kennis is. Door van de vrucht te eten zouden Adam en Eva niet ineens begrijpen hoe een offeraltaar te bouwen (“goed”), of hoe een ingewikkelde misdaad te plannen en uit te voeren (“kwaad”). De uitdrukking “kennis van goed en kwaad” wordt ook in “de boeken van Mozes” op een andere manier gebruikt, namelijk, om volwassenheid tegenover kinderbegrip te stellen. In Deuteronomium 1:39 wordt deze uitdrukking gebruikt om “kleine kinderen” aan te duiden. De context van Genesis twee en drie leidt ertoe om vooral aan een specifiek soort volwassen kennis te denken die Adam en Eva missen, namelijk, seksueel bewustzijn.

Om goed te begrijpen wat deze boom met volwassenheid – en dan in het bijzonder seksueel bewustzijn – te maken heeft moeten wij niet vergeten dat Adam, en straks ook Eva, geschapen werden met volwassen lichamen. Desondanks hadden zij geen enkele levenservaring direct na hun schepping. Zij maakten het proces van het opgroeien van baby tot volwassene zelf niet mee. Al zou je hun leeftijd op dag twee van de schepping hebben kunnen schatten op, zeg maar, pakweg 30 jaar, waren zij in hun beleving geen volwassenen.

Maar Adam en Eva waren niet in alle opzichten kinderen. Zij kregen naast hun volwassen lichamen ook denkvermogens. Vanaf het begin lijkt het erop dat zij op een volwassen manier konden communiceren. Zij *spraken* met God. Als wij hiermee rekening houden, kan de kennis van goed en kwaad van de bijzondere boom niet bedoeld worden om Adam en Eva *onderscheidingsvermogen* te geven. Het mag duidelijk zijn dat zij dát vermogen al hadden! Zij kregen een verbod om van die boom te eten. Daaruit wordt verondersteld dat ze weten dat God-ongehoorzaam-zijn “kwaad” is, en dat God-gehoorzaam-zijn “goed” is.

¹ Uit Ezech. 31 weten wij dat de andere bomen in Eden waren voornamelijk ‘ceders, cipressen en platanen’ (waarschijnlijk *Abies Cilicia*, *Juniperus Phoenicea* en *Platanus Orientalis*).

Ze hoefden van de boom niet te eten om dat te leren! Onderscheidingsvermogen op zich onderscheidt niet een kind van een volwassene.

En toch vond de HERE het kennelijk nodig om met hen in het begin heel voorzichtig om te gaan. Ondanks het bevel in Genesis 1:28 om de aarde in te gaan en deze te vervullen, plaatst de HERE Adam en Eva eerst in de bescherming van een gecultiveerde tuin, de plaats die wij kennen als het paradijs. Het Hebreeuws woord *gan* (tuin) suggereert een *afgebakende* park, bijvoorbeeld door middel van een grote heg.² Hier moesten Adam en Eva eerst dat nieuwe fenomeen van *leven* ontdekken. Hier moesten zij ook leren hoe zij het land konden cultiveren en zo gedomesticeerde planten doen groeien door middel van irrigatie. Dit is het punt van Genesis 2:5. Gedomesticeerde planten waren er niet om twee redenen. Er was geen regen dat zij vanzelf zouden groeien³ en er was op dat moment ook geen mens die vanuit de rivieren irrigatiesystemen kon bouwen om het land te bewerken. Hierdoor komen wij iets meer te weten van wat de mensen in de hof moesten aanleren. Zo ook laat God Adam de dieren verkennen. De HERE brengt ze tot Adam en Adam geeft de verschillende dieren aparte namen. Hij merkt dan pas dat hij geen gepaste partner heeft en hij voelt zich *eenzaam*. De HERE wilde Adam dat gevoel leren ervaren vóór dat Hij Eva voor hem scheidt. Zo leert ons de Bijbel het paradijs beschouwen als een opvoedingscentrum voor de eerste twee mensen. En verbonden met deze gefaseerde opvoeding van Adam en Eva is ook de merkwaardige constatering dat zij nog geen volwassen seksuele bewustzijn gegeven waren. Wij komen dit voor het eerst tegen na de schepping van Eva in Genesis 2:25.

En zij beiden waren naakt, de mens en zijn vrouw, maar zij schaamden zich voor elkander niet.

De context maakt voldoende helder dat het hier niet gaat om een negatieve schaamte die Adam en Eva niet hadden vanwege hun zondeloosheid. Persoonlijke schaamte voor de eigen seksualiteit is sowieso in de Bijbel een positief begrip. Gebrek aan deze schaamte voor volwassenen is een ernstige zonde, zoals Leviticus 18 duidelijk maakt. Paulus draagt vrouwen op om (letterlijk) zich “met (gevoel van) schaamte” te bekleden (1 Tim. 2:9). Elders geeft hij aan dat de bekleding van de schaamdelen bij Gods schepping van de mens hoort (1 Kor. 12,23-25).⁴ De bedoeling van Genesis 2:25 is dat Adam en Eva, net als kleine kinderen, geen seksueel bewustzijn hadden. Daarom schaamden zij zich niet voor hun naaktheid en kon dit feit hen ook niet als zonde aangerekend worden.

Deze constatering verklaart ook gelijk het feit dat Adam en Eva pas eerst seksuele gemeenschap met elkaar hadden na de zondeval (Gen. 4:1). Niet dat seksualiteit op zich

² Deze hof werd in de regio ‘Eden’ geplaatst (Gen. 2:8), een Hebreeuws woord dat ‘genot’ betekent. Later zou tekeningen van deze hof (cherubs, palmtakken, bloemen) deel uitmaken van de decoratie van de tabernakel en de tempel (zie bijv. 1 Kon. 6:29-36). De hof van de tabernakel, Gods woonplaats op aarde, moest doen denken aan het verloren paradijs dat opnieuw door Gods genade een voorlopige plaats onder Israël mocht krijgen (zij het duidelijk afgebakend van het regulier menselijk leven). Het is waarschijnlijk dat de gouden kandelaar in de heilige kamer bedoeld is als een afbeelding van de boom des levens (Exod. 25:31-35). Indien zo, kan het geïdentificeerd worden als een amandelboom. In de hof van Eden bevond zich een bron waaruit een rivier vloeide die zich aftakte in vier grote rivieren (Gen. 2:10). Mogelijk is dit de bron uit Gen. 2:6. Sowieso kunnen wij hieruit concluderen dat de hof zich boven op een berg bevond (rivieren vloeien uiteraard naar beneden). Uit Gods troonkamer in het nieuwe Jeruzalem zal ook weer een bron zijn waaruit een rivier vloeit met het water des levens en aan weerskanten het geboomte des levens (Openb. 22:1-2).

³ De opmerking dat er nog geen regen was lijkt te suggereren dat het fenomeen van regen pas ontstond bij de grote zondvloed.

⁴ Zelfs in de hemel is er sprake van kleding. De cherubs (= serafs) hebben zelfs twee vleugels om hun eigen “onderlichaam” te bedekken (Jes. 6:2). De “oudsten” van Gods troonkamer dragen kleding (Openb. 4:4). De gelovigen die daar aankomen worden ook gekleed (Openb. 6:11; 7:9).

verkeerd en zondig is — verre van dat. De seksualiteit is door de HERE als deel van het wezen van de mensheid geschapen en heeft ook alles te maken met de opdracht om de aarde te vervullen. Maar het is precies deze opdracht waaraan Adam en Eva in het paradijs *niet* gewerkt hebben! Wij weten uiteraard niet hoe lang Adam en Eva in het paradijs vertoefd hebben. Het zou maar enkele dagen kunnen zijn geweest, of misschien zelfs maanden. Maar dat doet er niet toe. Voldoende tijd om één vlees te worden was er. Maar de enige opmerking dáárover vindt plaats in een vers dat niet direct met het verhaal van het leven in het paradijs te maken heeft, maar een *gevolg voor de lezers* verklaart (Gen. 2:24). Overigens, indien conceptie bij Eva wèl in het paradijs plaatsgevonden had, zou er sprake zijn van een verwekking buiten de erfzonde om. Maar dit is niet gebeurd. En alles wijst erop dat dit niet gebeurd is omdat de HERE nog niet aan Adam en Eva een volwassen seksueel bewustzijn geschonken had.

Dit alles brengt ons terug bij de vraag naar de betekenis van de boom van de kennis van goed en kwaad en de ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders. Adam en Eva, die reeds bewust waren van het verschil tussen het goede en het kwade — ze wisten dat het verkeerd zou zijn om hun liefdevolle Schepper ongehoorzaam te zijn — eten desondanks bewust van deze boom van de kennis van het goed en het kwaad.

Het is duidelijk dat één van de gevolgen van het eten van deze vrucht een bewustzijn van de eigen seksualiteit was. Voor het eerst beseften Adam en Eva dat zij naakt waren. Daarom wilden zij kleding maken. Maar, voor alle duidelijkheid, dit besef was niet een gevolg van hun zonde. Seksualiteit, zoals reeds aangegeven, is een gave van de HERE, bestemd voor het huwelijk. Dat het in de bedoeling van de HERE lag dat Adam en Eva bewust zouden worden van hun seksualiteit mag uit de opdracht van Genesis 1:28 duidelijk zijn. Zij moesten vruchtbaar zijn en talrijk worden en de aarde vullen! Dat kon niet buiten de gave van de seksualiteit om. Tegelijk constateren wij dat het normaal en *goed* is dat de eigen seksualiteit iets privés blijft. Buiten de intimiteit van het huwelijk behoort men zijn eigen naakt-zijn te bedekken. Dat feit is ook *geen* gevolg van de zonde. Wij moeten niet denken dat als er geen zondeval was geweest wij allemaal in een soort nudistenwereld zouden leven. Ook buiten alle seksuele verleidingen om behoort ons naakt-zijn bedekt te blijven. Denk aan de vreselijke zonde van Cham die de naaktheid van zijn vader Noach wilde zien. Juist daarom werd hij en zijn nageslacht vervloekt (Gen. 9:22-25).

De echte *gevolgen* van deze zonde van Adam en Eva worden door de HERE pas uitgelegd in Genesis 3:14vv. De hoofdtaken van zowel de man als de vrouw zouden als straf verzwaaard worden. De vrouw zou moeite in zwangerschap krijgen en de man zou met moeite de aarde moeten bewerken om aan voedsel te komen.

Als wij deze geschiedenis goed beschouwen kunnen wij voorzichtig concluderen dat het in de bedoeling van de HERE lag om Adam en Eva wèl te laten eten van de boom van de kennis van goed en kwaad. Maar nog niet op dat moment. God wilde hen eerst hun nieuwe wereld laten ontdekken binnen de grenzen van de hof van het paradijs. Pas als zij voldoende levenservaring en kennismaking met deze wereld opgedaan hadden, wilde Hij hun dat seksuele bewustzijn schenken. De HERE had een bijzondere boom geschapen waardoor die gave aan hen zou worden gegeven. Totdat zij er klaar voor waren, moesten zij ervan afblijven. Adam en Eva hebben daarop vooruit gegrepen. Hun zonde was ongehoorzaamheid tegen de HERE. De vrucht was niet schadelijk op zich. De schade kwam door hun *ongehoorzaamheid*.

Hierdoor zien wij de volle ernst van hun zonde in. Zij zondigden bewust tegen het gebod van de HERE God, een God, die veel meer geworden was dan hun Schepper, al was dat voldoende geweest. God was een *relatie* met hen aangegaan. Zij konden het geluid van de HERE God in het paradijs horen als Hij daarin wandelde. Zij mochten spreken en wandelen met God zelf (verg. Gen.3:8). Hierdoor bewees God zijn liefde voor de mensen. Hij wilde ze opvoeden. Nadat God Adam zijn eenzaamheid had leren ontdekken, schiep hij voor hem de vrouw, een daad van liefde. De zonde van de ongehoorzaamheid bracht een ernstige verstoring in deze relatie. En alle mensen na hun val in zonde erven het effect ervan in zichzelf.

In deze visie mogen wij zelfs de boom van de kennis van goed en kwaad als een liefdesgeschenk van de HERE zien. De manier waarop de gave van de seksualiteit door zondige mensen steeds misbruikt wordt laat zien waarom de HERE Adam en Eva in het begin wilde laten wachten tot zij er voor klaar waren. De seksualiteit is een hoge gave, maar ook een krachtige gave. Het is het middel waardoor de HERE het wonder van nieuw leven laat geschieden. Maar juist deze krachtige gave kan, door de ingeving van de duivel, een krachtig middel tot kwaad worden. Mede daarom heeft de HERE in zijn wet strenge maatregelen voorgeschreven om deze goede gave te beschermen opdat onder zijn zegen ervan genoten mag worden. Onder de helende kracht van Gods Geest kan het ook een sterke positieve kracht zijn ter bevordering van Gods koninkrijk — en juist daarom doet de duivel alles om het tot zijn eigen doelen te wenden!